

Vaardigheden
voor
multifunctionele
landbouw

TEKST

leonie barnier

FOTOGRAFIE

henk gerritsen

(aan 't zandeinde)

Oog voor de omgeving

Leerlingen die goed met planten, dieren én met mensen kunnen omgaan, hebben een onderneming in de multifunctionele landbouw als mogelijk perspectief. Nog aan te leren: sociale, strategische en creatieve competenties.

De varkenshouderij is afgestemd op de doe- en zorgactiviteiten; het hele jaar door moeten er varkens zijn om te knuffelen

Aan 't Zandeinde kunnen mensen terecht voor een dagbesteding, bij de varkens maar ook in de tuin

'Gerdy en ik runnen dit bedrijf samen. Zij is goed met paarden, ik met varkens. Zij is heel creatief, bijvoorbeeld in de opvang en omgang met groepen, maar zij laat zo'n interview als dit weer liever aan mij over. Ik neem vrij makkelijk beslissingen terwijl zij wel eens op de rem staat. Die verschillen onderkennen we van elkaar, maar daar moeten we ook aan werken." Anneke Jeeninga vertelt over het leerproces dat zij samen met haar schoonzus Gerdy Haselhorst-Bloten doormaakt bij de groei van hun kijk-, doe- en zorgboerderij Aan 't Zandeinde in Lemele, onder Ommen. Het is een proces van bewustwording over eigen sterktes en zwaktes. Zij werken al doende aan hun ontwikkeling, tussen alle bedrijvigheid door van de zorg voor de varkens, de aandacht voor zorgvragers en bezoekers en het overleg met gemeente, voedercoöperatie, zorginstellingen en andere zorgboeren.

Leerlingen die een opleiding volgen voor multifunctionele landbouw zouden voor dit leerproces in de praktijk expliciet tijd en ruimte moeten krijgen. Dat is een van de conclusies van het onderzoek naar leren en competentieontwikkeling van ondernemers binnen de multifunctionele landbouw, waarvan de rapportage afgelopen juni verscheen.

Zachte vaardigheden

Een andere aanbeveling voor het onderwijs uit het rapport luidt: werk aan de ontwikkeling van de beroepsidentiteit. Want mensen in de multifunctionele landbouw werken op het snijvlak van verschillende domeinen, van grijs en groen. Aan 't Zandeinde is een bedrijf dat zo'n vijftien jaar geleden de stap maakte van varkenshouderij naar kijk-, doe- en zorgboerderij. De varkenshouderij staat nu volledig ten dienste van de zorg, de educatie en de dagrecreatie. Op het bedrijf is sprake van multifunctioneel vakmanschap.

Jeeninga volgde een opleiding aan de CAH in Dronten. Daarna werkte zij jarenlang in ontwikkelingslanden waar ze leerde lokale behoeftes in kaart te brengen en te vertalen in ontwikkelingsgerichte activiteiten. Zij is verantwoordelijk voor de varkenshouderij en de organisatie van de zorgtak in het algemeen. Haselhorst-Bloten deed een opleiding in de kind- en jeugdverzorging. Zij is verantwoordelijk voor het opzetten van activiteiten met de jeugdige hulpboeren (de zorgvragers, red.) en heeft oog voor sfeer en gezelligheid. Sinds kort hebben ze een derde medewerker aangenomen. Ze misten namelijk een man, een praktisch type die kan klussen, met de hulpboeren aan houtbewerking kan doen als het regent. "Het werk is zo veelzijdig, dat kan één persoon niet in huis hebben."

Maar een aantal vaardigheden

moet iedereen wél in huis hebben. Dat zijn gastvrijheid, betrokkenheid, flexibiliteit. De zachte vaardigheden waarin het geld verdiend moet worden. Sociale competenties volgens het onderzoeksrapport. Hierbij hoort ook de kennis van de specifieke kenmerken van en de omgang met de hulpboeren. Jeeninga heeft zich hierin onder andere geschoold door er veel over te lezen en door thema-avonden van de studieclub van zorgboeren bij te wonen. De nieuwe medewerker heeft hier ervaring in door zijn werk op een natuurtuin. En stagiaire Miranda krijgt tijdens haar mbo-opleiding Landbouw en zorg aan AOC De Groene Welle in Hardenberg les in de zorg voor mensen en in dierverzorging, waarbij ze leert op welke manier je zorgvragers hier bij kunt betrekken.

Niet afwachten

De zorgbieders hebben sociale vaardigheden nodig in de omgang met de deelnemers en met elkaar, maar ook in de omgang met de omgeving. Want de belangrijkste kwaliteit bij het runnen van een multifunctioneel landbouwbedrijf is misschien wel ondernemerschap. "Ik ben een ondernemer", zegt Jeeninga. Het verhaal van Aan 't Zandeinde is vooral een verhaal van ontwikkelingen in de omgeving en in de markt in de gaten houden en daarop inspelen. Als varkenshouderij had het bedrijf geen uitbreidingsmogelijkheden aan de rand

van Lemele. “De schaalvergroting in de landbouw en in de intensieve veehouderij, dat houdt een keer op.” Met de komst van het persoonsgebonden budget (pgb) ontstonden mogelijkheden voor zorg buiten de reguliere instellingen. Dat de overheid nu op het pgb wil bezuinigen, ziet Jeeninga niet als een probleem. Ze stapt met collega-zorgboeren naar de gemeente, om henzelf als sector in beeld te brengen en om samen met de gemeente en de zorginstellingen te kijken wat kunnen ze doen. “Geen afwachtende houding aannemen.” Oog hebben voor de markt, nieuwe verbanden leggen, initiatief nemen: strategisch/creatieve competenties noemt het onderzoeksrapport dat. Een belangrijk punt van aandacht voor het onderwijs.

Voor de kar

Rita Hanekamp, docent zorg bij AOC De Groene Welle in Hardenberg, laat mbo-leerlingen kennismaken met de breedte en diversiteit van de zorglandbouw door ze bijvoorbeeld een werkbezoek aan hun stagebedrijf te laten organiseren voor de eigen lesgroep. Ze leren dan organiseren en uitleggen en ze leren de diversiteit aan bedrijven en mogelijkheden zien. Zo krijgen ze oog voor kansen, denkt Hanekamp. In het vierde jaar krijgen de leerlingen bij de lessen management een opdracht als: zoek uit hoe het bedrijf ervoor kan zorgen dat het klaar is voor een kwaliteitskeurmerk. “Dat

Wat er ook bij hoort: uitleg geven aan en presenteren voor groepen

is een echte vraag van een zorgboerderij. Ze komen dan van alles tegen, het is heel breed.”

Belangrijk voor de ontwikkeling van de creativiteit zijn de extra, open opdrachten die de leerlingen moeten doen. Zo moesten ze elk na de lessen over het hanteren en fixeren van dieren instructiemateriaal maken over een zelf gekozen diersoort, voor een zelf gekozen doelgroep. Het resultaat kon een filmpje of een showmap zijn. Hanekamp noemt een leerling die een jongen met het syndroom van Down leerde met een geit voor een kar te lopen. De kar had hij door de zorgvragers laten beschilderen. “Dit soort open opdrachten vraagt initiatief van ze, zelf keuzes maken en ze kunnen hun creativiteit ontwikkelen.” Lastiger wordt het als het gaat om leerlingen oog te laten krijgen voor de gevolgen van overheidsbeleid. “Op het moment dat je het uitlegt, is het beleid alweer veranderd. Daarom is het belangrijk dat er een sterke verwevenheid is tussen onderwijs en bedrijven. Daar leren ze de actualiteit van de dag kennen.”

Lange weg

De opleiding Landbouw en zorg is vooral geschikt voor mensen met

een sterke persoonlijkheid, vindt Hanekamp. “Ze moeten stressbestendig zijn, een helicopterview hebben en ze moeten leervermogen hebben. Het is geen vrijwilligerswerk.” Jeeninga: “Er moet wel nagedacht worden. Het is plannen maken, projecten schrijven, verslagleggen, rapporten lezen.” Stagiaire Miranda heeft nog een lange weg te gaan, zij zit pas in het eerste jaar. In dat jaar leerde ze door reflectiegesprekken haar sterke en zwakke punten kennen. Een sterk punt, en meteen ook het belangrijkste, is haar gedrevenheid en passie, vinden zowel Jeeninga als Hanekamp. Miranda heeft gisteren haar proeve van bekwaamheid Werken op het zorgbedrijf gehaald.

Kijk voor links naar informatie over multifunctionele landbouw en landbouw en zorg op www.groenonderwijs.nl > editie 10

Opleiding Landbouw en zorg

Acht aoc's werken, samen met een aantal roc's, aan de ontwikkeling van een curriculum voor de opleiding Landbouw en zorg in het KIGO-project Zorgeloos Beleven. Op dit moment draait deze mbo-opleiding op deze acht aoc's. Niveau 3 leidt op tot werkbegeleider: het begeleiden van zorgvragers gekoppeld aan het seizoenswerk op het land en aan de levenscyclus van plant en dier. Niveau 4 leidt op tot ondernemer/bedrijfsleider. In het zogenaamde Dynamisch Netwerk werken de onderwijsinstellingen en zorgboeren aan het evalueren en verder verbeteren van de opleiding.